

Gemeente Amsterdam
Bureau Monumenten & Archeologie

Cultuurhistorische verkenning en advies
Kenniskwartier

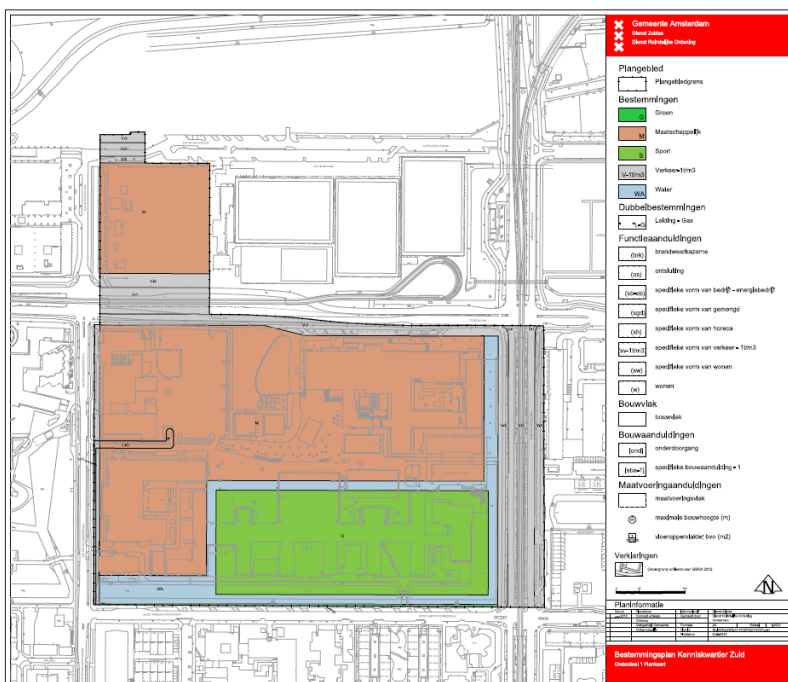
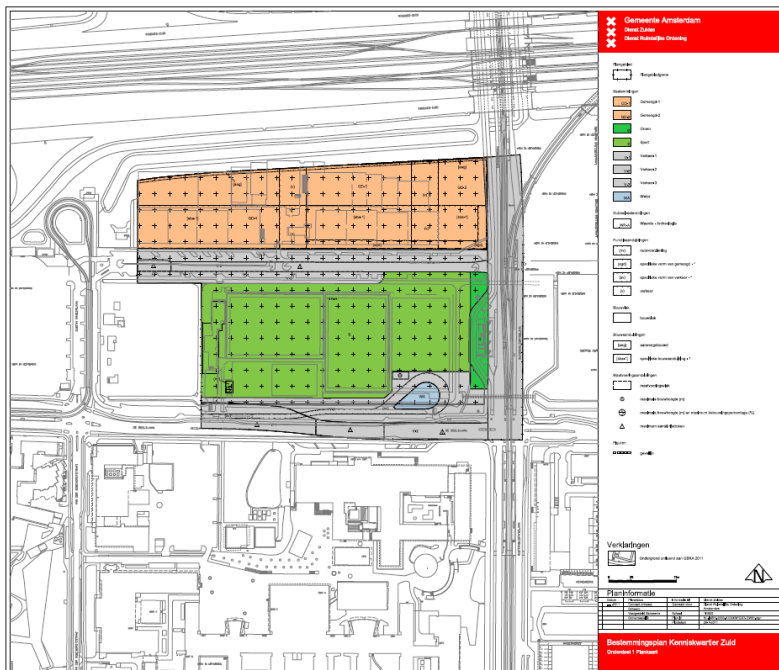
Amsterdam 2012

Inhoud

	Inleiding	3
1	Beleidskader	4
2	Historisch stedenbouwkundige analyse	5
2.1	Voorgeschiedenis	5
2.2	Ontwikkeling VU-terrein	5
2.3	Meervoudige opdracht	5
2.4	Uitwerking	7
2.5	Recente ontwikkelingen	8
2.6	Kenniskwartier Noord; de A10, de sportvelden en de schoolwerktuinen	9
3	Beschrijving betekenisvolle bebouwing en overige cultuurhistorische waarden	10
3.1	Betekenisvolle bebouwing	10
4	Advies	13
	Colofon	14

Inleiding

In opdracht van de Dienst Zuidas heeft Bureau Monumenten & Archeologie een cultuurhistorische verkenning en advies opgesteld ten behoeve van een nieuw bestemmingsplan voor een gedeelte van het zogeheten Kenniskwartier. Het plangebied wordt begrensd door de Ring A10 in het noorden, de Arent Janszoon Ernststraat in het zuiden, de Buitenveldertselaan in het oosten en de Gustav Mahlerlaan in het westen. Tot dit gebied behoren de campus van de Vrije Universiteit van Amsterdam, de sportvelden van SC Buitenveldert en de Dr. L. Alma Schoolwerktuinen. Het braakliggende terrein direct ten zuiden van de Ring A10 waar tot voor kort tennisvereniging Popeye-Goldstar gevestigd was, behoort eveneens tot het plangebied.

1 Beleidskader

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) uit 2008 voorziet in de verplichting voor overheden tot het opstellen van een structuurvisie voor hun gebied. Hierin kan onder andere worden opgenomen welke cultuurhistorische waarden binnen een gebied aanwezig zijn. De visie kan door middel van het bestaande vergunningstelsel en regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening in praktijk worden gebracht. Voor Amsterdam geldt, naast de Provinciale Structuurvisie Noord-Holland 2040, de Structuurvisie Amsterdam 2040 'Economisch Sterk en Duurzaam' (vastgesteld 17 februari 2011). De Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie is wat de bovengrondse waarden betreft gericht op gemeente-overschrijdende zaken, waardoor het geen inzicht biedt op de lokale waarden.

In artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) uit 2010, waarin de Wro nader is uitgewerkt, is opgenomen dat per 1 januari 2012 bij het maken van bestemmingsplannen rekening moet worden gehouden met de in een gebied aanwezige cultuurhistorische waarden. Bij nieuwe ontwikkelingen in een gebied dienen de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden op voorhand in kaart te worden gebracht. Daarom is het sinds 1 januari 2012 verplicht om cultuurhistorische waarden te verankeren in het proces van ruimtelijke ordening en moet bij het opstellen of wijzigen van een bestemmingsplan daarmee rekening worden gehouden. In de Beleidsnota 'Ruimte voor Geschiedenis' (vastgesteld 13 april 2005) en 'Spiegel van de Stad, visie op het erfgoed van Amsterdam' (vastgesteld 14 november 2011) waarin het erfgoedbeleid van Amsterdam staat omschreven, wordt de verankering van cultuurhistorie in de instrumenten van ruimtelijke ordening ook genoemd.

2 Historisch stedenbouwkundige analyse

2.1 Een open ruimte in het Algemeen Uitbreidingsplan

Aan het begin van de twintigste eeuw maakte Amsterdam een periode van groei door, die stadsuitbreiding op korte termijn noodzakelijk maakte. In 1921 wist Amsterdam een grote hoeveelheid grond te annexeren waardoor grootschalige uitbreiding kon plaatsvinden. Dit zogeheten Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) van Amsterdam werd ontworpen door de afdeling Stadsontwikkeling van de Dienst der Publieke Werken die in 1928 was opgericht om de stadsuitbreiding vorm te geven. Het AUP is in 1935 officieel vastgesteld en bepaalde de ligging van een reeks uitbreidingsgebieden in de periferie van de stad. Hiertoe behoorde ook de zogeheten Binnendijksche Buitenveldertsche Polder ten zuiden van Amsterdam.

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog betekende dat de invulling van het AUP moest worden uitgesteld. Aan het begin van de jaren vijftig kon uiteindelijk worden begonnen met het bouwklaar maken van grond, die in het waterrijke polderlandschap doorgaans moest worden opgehoogd. Na dit proces kon de bouw van de eerste woningen in het nieuwe Buitenveldert beginnen. Het huidige terrein van de Vrije Universiteit (VU) en het VU Medisch Centrum was oorspronkelijk ook bedoeld voor woningbouw, maar de universiteit kocht het in 1953 van de gemeente. De universiteit was ontstaan uit een particuliere vereniging in 1880 en was inmiddels de bestaande locaties in de binnenstad ontgroeid. Het besluit tot subsidiëring van het universitair onderwijs door de overheid stelde het bestuur in de gelegenheid de nieuwe locatie aan te kopen. In 1961 gaf een raadsbesluit toestemming om met de bouw van de universiteitsgebouwen te beginnen.

2.2 Ontwikkeling VU-terrein

Het terrein dat de Vrije Universiteit kocht, is in twee delen verdeeld door de Van der Boechorststraat. Het westelijke deel is bestemd voor het academisch ziekenhuis en het oostelijke deel voor de overige faculteiten. Aan het ziekenhuis, ontworpen door J.H. Groenewegen en A. Rothuizen werd het eerst begonnen. De ontwikkeling van het oostelijke deel, de focus van dit rapport, volgde vrijwel meteen.

Op dit oostelijke deel ontwierp H.T. Zwiers, destijds hoogleraar aan de Technische Hogeschool Delft, de nieuwbouw voor de bètafaculteiten (Gebouw Wis- en Natuurkunde) parallel aan de Arent Janszoon Ernststraat. Dit gebouw heeft een kamvormige plattegrond. De hoofd vleugel telde oorspronkelijk vijf bouwlagen en de paviljoens vier. Het ontwerp maakte toekomstige uitbreidingen mogelijk in de vorm van een dakopbouw. Ruwweg tien jaar later ontwierp E.M. Fontein, een voormalige compagnon van Zwiers, de kenmerkende rode dakopbouw waarmee het gebouw gedeeltelijk met twee bouwlagen werd verhoogd.

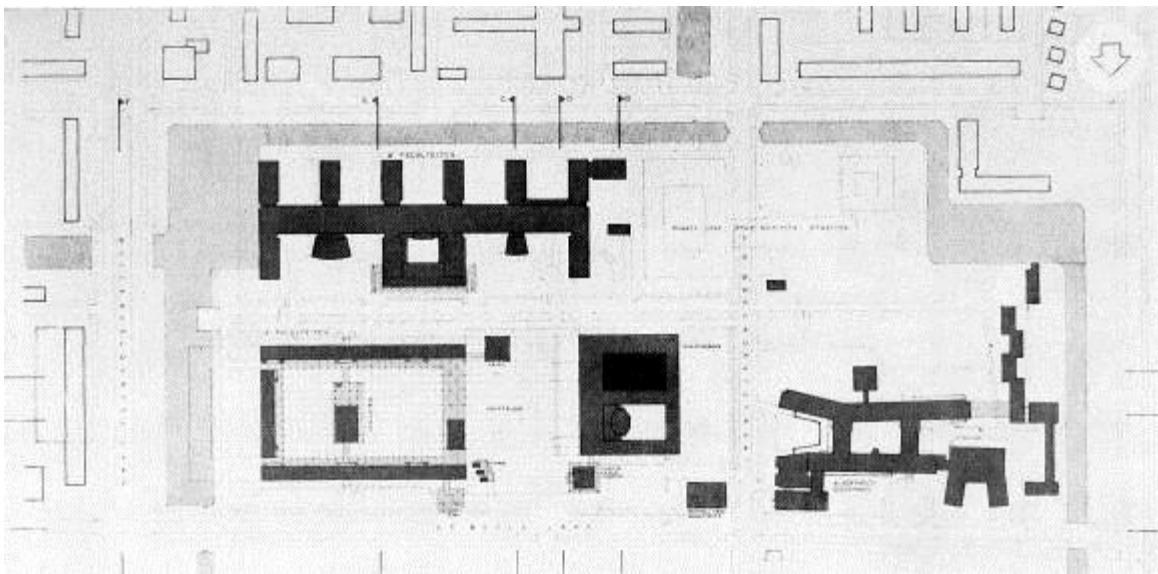
2.3 Meervoudige opdracht

Terwijl het ziekenhuis en de bètafaculteiten nog in aanbouw waren, schreef het bestuur van de Vrije Universiteit een ontwerpopdracht in twee fasen uit voor de overige bebouwing. De eerste fase moest leiden tot een stedenbouwkundige structuur in hoofdlijnen die vervolgens in de tweede fase kon worden uitgewerkt. De alfafaculteiten, de Medische faculteit en alle ondersteunende onderdelen moesten een plaats krijgen op het terrein. De nieuwe huisvesting van de alfafaculteiten en bijbehorende functies moest tevens het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit worden. Ook moest ruimte worden gereserveerd voor een botanische tuin. Als adviseur van het bestuur trad B. Merkelbach op, de toenmalige stadsarchitect van de Dienst der Publieke Werken. De opdracht werd zowel aan Architectenbureau P. Zanstra als aan Chr. Nielsen van Nielsen en Spruit voorgelegd. Dit leidde tot twee zeer verschillende visies.

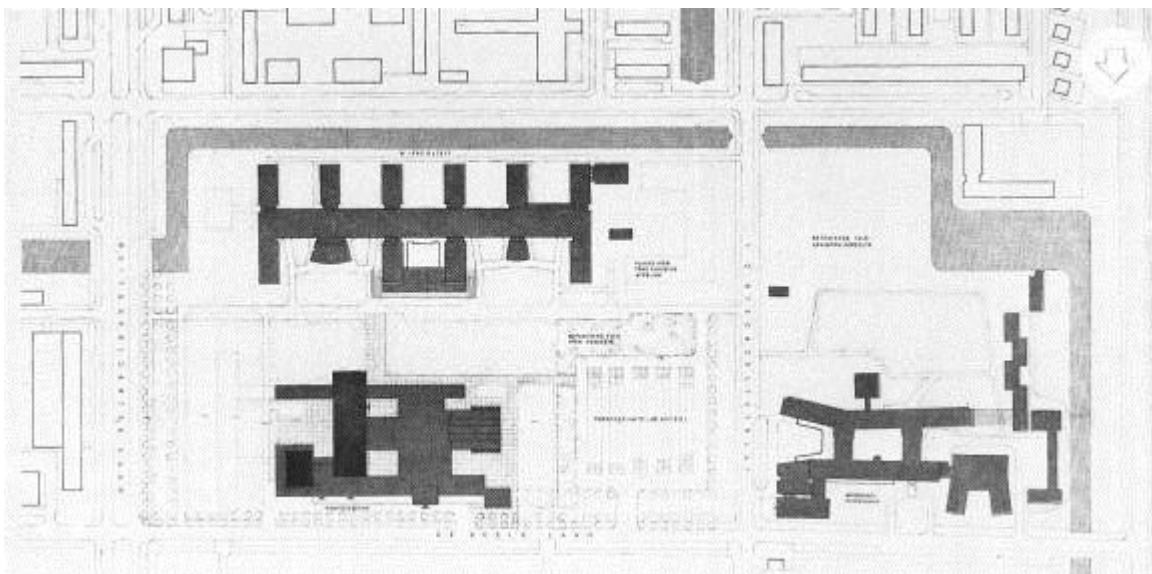
Zanstra en zijn medewerkers splitsen het nieuwe hoofdgebouw op in vier delen: een gebouw voor de alfafaculteiten, een bibliotheek, een Senaatsgebouw met aula en een gebouw voor directie en algemene diensten. De nieuwe gebouwen situeerde Zanstra aan een hoofdplein dat in oost-westrichting een visuele verbinding met de nieuwe botanische tuin ten zuiden van het ziekenhuis moest krijgen. Door bij de omliggende bebouwing de menselijke maat te behouden zou het plein besloten, maar toch aangenaam blijven.

Voor het gebouw voor alfafaculteiten koos Zanstra bewust voor laagbouw, omdat dit volgens hem beter aansloot bij het karakter van een universiteit. Hoogbouw achtte hij te utilitair en een aantasting van het open pleinkarakter. De preklinische faculteit moest direct ten westen van de bètafaculteiten komen te staan en de Van der Boechorststraat overspannen.

In tegenstelling tot Zanstra en zijn medewerkers, koos Nielsen wel voor hoogbouw bij het nieuwe hoofdgebouw. Hierdoor ontstond er veel ruimte wat volgens Nielsen zorgde voor “een zekere verdraagzaamheid” tussen de verschillende gebouwen. Hij situeerde het gebouw op de noord-oosthoek van het terrein als een L-vormig hoogbouvvolume op een onderbouw. Op de noord-westhoek van het terrein voorzag Nielsen een parkeerterrein dat omsloten moest worden door beplanting. De botanische tuin deelde hij op in een open- en een besloten gedeelte. Het open gedeelte moest op het oostelijke deel van het universiteitsterrein worden aangelegd, naast en rondom het hoofdgebouw. Het besloten deel situeerde Nielsen ten zuiden van het ziekenhuis. Net als Zanstra plaatste hij de preklinische faculteit direct ten westen van de bètafaculteiten, ditmaal zonder wegoverspanning. Het was Chr. Nielsen die de opdracht uiteindelijk binnenhaalde.

Architectenbureau P. Zanstra, 1963 - Ontwerp voor de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Chr. Nielsen, 1963 – Ontwerp voor Vrije Universiteit van Amsterdam.

2.4 Uitwerking

Chr. Nielsen had in 1962 Merkelbach opgevolgd als stadsarchitect bij de Dienst der Publieke Werken en besloot de uitwerking van het ontwerp te delegeren aan zijn medewerkers R. Poel en P. Snel. Om die reden veranderde de naam van het bureau in 1969 in Architectengroep '69.

In grote lijnen bleef het oorspronkelijke ontwerp van Nielsen leidend. Wel werden er enkele nieuwe gebouwen toegevoegd waarvoor de botanische tuin plaats moest maken. Het plein kreeg hierdoor niet het ruime, open karakter dat Nielsen oorspronkelijk had voorzien. De nieuwbouw was voornamelijk geconcentreerd op de noordwesthoek van het terrein en bestond uit een energiecentrum met ketelhuis en het zogeheten transitorium, een gebouw voor ondersteunde functies.

Naar ontwerp van Poel en Snel werd in 1968 het energiecentrum, in 1973 het hoofdgebouw en tussen 1972 en 1976 het transitorium voltooid. Het relatief open middenterrein werd deels met noodbouw, het provisorium, bebouwd en deels als parkeerplaats ingericht. De Medische Faculteit werd in 1971 voltooid naar ontwerp van H.T. Zwiers, die eerder het gebouw voor bètafaculteiten had ontworpen. Ook dit gebouw is in de loop der tijd met twee bouwlagen verhoogd.

Inspiratie voor vormgeving van de nieuwe campus vonden Poel en Snel in het Duitse Bochum. Hier is in de jaren zestig een reeks universiteitsgebouwen op een gedeelde onderbouw gerealiseerd. Hoewel de Duitse campus veel omvangrijker is, vertoont het hoofdgebouw van de VU toch overeenkomsten met de universiteitsgebouwen in Bochum. De onderbouw, de rondgaande balkons en het materiaalgebruik getuigen hiervan.

J.M. Arsath Ro'is, 1971 – Het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit Amsterdam, gezien in zuidwestelijke richting.

Enkele gebouwen van de Universiteit van Bochum op de kenmerkende onderbouw. (bron: <http://www.ruhrstadtregion.de>)

2.5 Recente ontwikkelingen

Het VU-terrein is sinds de voltooiing van de laatste gebouwen van Poel en Snel in de tweede helft van de jaren zeventig weinig veranderd. De Architectengroep '69 bleef tot 1994 betrokken bij wijzigingen op het terrein.

In 1985 is de zuidwesthoek van het terrein bebouwd, feitelijk restruimte van de preklinische faculteit van Zwiers. In dit gebouw is nu een kinderdagverblijf gehuisvest.

In 2006 is de noodbouw aan de De Boelelaan, het provisorium, afgebroken en vervangen door nieuwbouw naar ontwerp van J. Dekkers. Hierin is het Opleidingsinstituut Zorg en Welzijn gehuisvest.

Ten zuiden van het hoofdgebouw, langs de Buitenveldertselaan, is recentelijk het Initium van 4 lagen gerealiseerd. Ook zijn er op het terrein enkele nieuwe bouwwerken van tijdelijke aard geplaatst, zoals een tentamenhal ten zuidwesten van het hoofdgebouw. Hiervoor moest een openluchttheater uit de jaren zeventig wijken.

Het VU-terrein in 1969. De campus is nog volop in aanbouw. (foto: Stadsarchief Amsterdam).

Luchtfoto ca. 1980 – De bouwwerkzaamheden op het universiteitsterrein zijn op het moment van de opname voorlopig voltooid.

Luchtfoto van het huidige VU-terrein, 2011. (bron: Atlas Amsterdam).

2.6 Kenniskwartier Noord; de A10, de sportvelden en de schoolwerktuinen

Tot het gebied dat in dit rapport wordt behandeld, behoren ook de sportvelden van SC Buitenveldert en de Dr. L. Alma schoolwerktuinen. Het braakliggende terrein direct ten zuiden van de Ring A10 waar tot voor kort tennisvereniging Popeye-Goldstar gevestigd was, behoort eveneens tot het plangebied.

In het AUP was deze strook bestemd voor sportterreinen die door een groenstrook van de woonbebouwing in het zuiden gescheiden moesten worden. Een nieuwe ringspoorbaan moest de noordelijke begrenzing vormen. Van een autosnelweg zoals de huidige Ring A10 was in het AUP op deze plek nog geen sprake, maar de planmakers hadden hier wel een ruime autoringbaan voorzien.

Eind jaren vijftig werd gestart met de aanleg van de A10. Het eerste deel van de snelweg aan de westzijde ging in 1966 open, in 1972 volgde de aansluiting van de rijksweg 4 en de zuidpunt van de ringweg en kwam de verbinding met de Amstelveenseweg gereed in verband met de Floriade. In 1974 werd begonnen met de aanleg van de afslag naar Buitenveldert via de Amstelveenseweg, vermoedelijk vanwege de aanwezigheid van het academisch ziekenhuis. Hiervoor moest de Amstelveenseweg ten noorden van de snelweg worden verbreed. In 1991 werd de Ringweg A10 rond de gehele stad opengesteld.

Het besluit tot de aanleg van een ringspoorbaan werd al aan het begin van de twintigste eeuw genomen.

Halverwege de jaren twintig werd begonnen met de aanleg van een dijklichaam, maar de daadwerkelijke ingebruikname liet lang op zich wachten. De opmars van de auto als voornaamste vervoersmiddel had ervoor gezorgd dat ontwikkelingen in de spoorwegbranche tot stilstand waren gekomen. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog werd het gedeelte tussen Duivendrecht en Watergraafsmere in gebruik genomen, maar het duurde tot het einde van de jaren zeventig tot er een volgend gedeelte werd geopend; het tracé tussen Schiphol en Amsterdam-Zuid. Dit is de spoorlijn die samen met de Ring A10 het plangebied in het noorden begrenst.

Sinds 1963, vrijwel direct na het begin van de ontwikkeling van Buitenveldert, is het terrein in de noordoostelijke oksel van de kruising tussen de De Boelelaan en de Gustav Mahlerlaan ingericht als schoolwerktuin.

Voetbalclub SC Buitenveldert is ontstaan uit een fusie tussen twee oudere voetbalclubs in 1974, maar de velden waren al sinds halverwege de jaren zestig als zodanig in gebruik. Ook het inmiddels gesloopte complex van tennisvereniging Popeye-Goldstar werd rond dezelfde periode in gebruik genomen.

Luchtfoto van de strook met sportvelden, 1970. Links het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit. (fotograaf onbekend)

Zicht op de Vrije Universiteit vanaf de schoolwerktuinen. Links het hoofdgebouw met direct rechts daarvan het nieuwe Opleidingsinstituut Zorg en Welzijn van J. Dekkers uit 2006.

3 Beschrijving betekenisvolle architectuur en overige cultuurhistorische waarden

3.1 Betekenisvolle architectuur

Hoofdgebouw van de Vrije Universiteit, 1967 – 1973, Architectengroep '69, hoek Buitenveldertselaan en De Boelelaan

Het hoofdgebouw op de hoek van de De Boelelaan en de Buitenveldertselaan werd in 1967 ontworpen door R. Poel en P. Snel van Architectenbureau Nielsen en Spruit.

Dit bureau werd in 1969 omgevormd tot Architectengroep '69. Zowel Nielsen als Spruit hadden beiden een groot aantal werkzaamheden naast het bureau en om die reden waren Poel en Snel de feitelijke hoofdontwerpers. Het gebouw was in 1973 voltooid en bestaat uit een L-vormige toren van zestien bouwlagen op een onderbouw van vier bouwlagen. Het ontwerp laat zich kenmerken door de toepassing van een vast stramien van 4,10m dat duidelijk blijkt uit de gevelgeleding. Het voornaamste bouw materiaal is beton dat afhankelijk van de functie van de ruimte van een wisselende afwerking is voorzien. De betonnen constructie is zoveel mogelijk in het zicht gelaten. Het robuuste ontwerp van het hoofdgebouw en de toepassing van beton om esthetische redenen duiden op Brutalistische invloeden.

Het is vooral het interieur van het gebouw dat in het ontwerp centraal staat. De centrale hal dient als verkeersruimte en ontmoetingsplek. In de westelijke onderbouw is de aula van de universiteit gelegen, die als los element in de binnenruimte is geplaatst.

De universiteitscampus in het Duitse Bochum diende als inspiratie voor het ontwerp. Ook op andere universiteitsterrein binnen Nederland werden destijds soortgelijke gebouwen gerealiseerd. Enkele voorbeelden van deze ontwikkeling zijn Delft en Utrecht.

Van het hoofdgebouw van de VU bestaat een uitgebreide gebouwbeschrijving en waardering die in 2012 door Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) is opgesteld.

Energiecentrum, 1968, Architectengroep '69, Van der Boechorststraat

In dit gebouw wordt afval verbrand om energie op te wekken. Het is gefaseerd gebouwd, maar het hoofdonderdeel, het ketelhuis, met de kenmerkende schoorsteen is het vroegste deel uit 1968. Het gebouw bestaat uit een rechthoekig bouwvolume haaks op de Van der Boechorststraat en enkele lagere bijgebouwen. Het rondgaande balkon aan de gevel diende als proef voor het latere hoofdgebouw. In materiaalgebruik en vormtaal sluit het gebouw aan bij het hoofdgebouw en het transitorium. De zijgevels zijn aanzienlijk transparanter dan de kopgevels. De oostelijke kopgevel is gedeeltelijk bekleed met betonplaten en is daarmee de meest gesloten gevel. Aan de kant van de Van der Boechorststraat is de kenmerkende stramienmaat van 4,10m duidelijk herkenbaar.

Transitorium I, 1972 – 1976, Architectengroep '69, hoek Van der Boechorststraat en De Boelelaan

Gebouw van drie tot vier bouwlagen hoog met een ondersteunde functie. Lange tijd in gebruik geweest bij zowel het ziekenhuis als bij andere faculteiten. In de gevelgeleding is net als bij het hoofdgebouw en de westgevel van het energiecentrum gebruik gemaakt van een basismaat van 4,10m. Ook de balkons zijn gelijk. Poel en Snel hadden langs de zuidzijde van de De Boelelaan nog twee soortgelijke gebouwen voorzien, maar deze zijn nooit gerealiseerd. De oostelijke kopgevel getuigt van deze plannen, aangezien deze geen afwerking heeft gekregen.

Faculteitsgebouw bètawetenschappen, 1961 – 1967, Prof. H.T. Zwiers, Arent Janszoon Ernststraat

Het oorspronkelijke gebouw voor bètawetenschappen paste door de beperkte bouwhoogte goed bij de woonbebouwing in Buitenveldert en sloot tegelijkertijd het VU-terrein naar het zuiden af. Deze laatste eigenschap is versterkt door latere verhogingen in de vorm van dakopbouwen. De vroegste dakopbouwen werden halverwege de jaren zeventig door een compagnon van Zwiers ontworpen, E.M. Fontein. Deze opbouwen zijn herkenbaar aan de geprononceerde rode balustrades en dakranden. Het gebouw is door Fontein voor meer dan de helft van deze bouwlagen voorzien. Hoewel ze enigszins contrasteren met de ingetogen architectuur van Zwiers zijn de dakopbouwen kenmerkend voor de jaren zeventig door hun robuuste karakter. Overige dakopbouwen zijn van latere datum en meer ingetogen.

De botanische tuin die in het ontwerp van Nielsen op het voorplein was gesitueerd is op de binnenhoven van dit gebouw ondergebracht, maar maakt een verwilde indruk. De kopgevels van de paviljoens aan de zuidzijde zijn met kunst verfreesd. De kamvormige structuur van het gebouw fungeert als een beeldbepalend element op het terrein.

Bronnen:

Anoniem, 'Gebouwencomplex der Vrije Universiteit', *Bouw* 21 (1966), p. 1618.

Kamerling, J., 'Stoer icoon van calvinisme: Eerste ideeën voor sloop VU-burcht in Amsterdam-Buitenveldert', *Heemschut* 87 (2010), nr. 1 (februari), pp. 26-29.

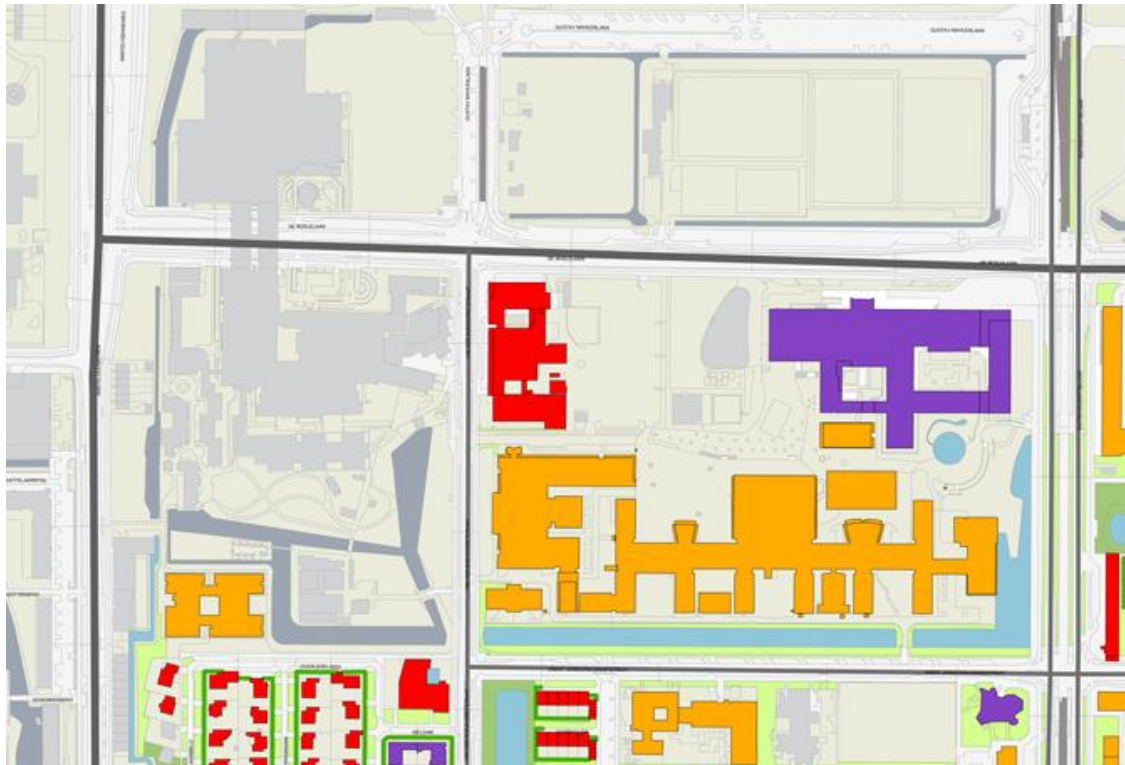
Nielsen, Chr., 'Vrije Universiteit te Amsterdam', *Bouwkundig Weekblad* 81 (1963), nr. 17, pp. 302-311.

Poel, R. e.a., 'Hoofdgebouw Vrije Universiteit', *Bouw* 28 (1973), nr. 15, ongepagineerd.

Swigchem, C.A. van, 'De Vrije Universiteit 1880-1980', *Ons Amsterdam* 32 (1980) nr. 12 (december), pp. 318-322.

Statema, M. *Hoofdgebouw van de Vrije Universiteit. Gebouwbeschrijving en waardering*, Amsterdam 2012

4 Advies

- Ordes gebouwen**
- Orde 1
 - Orde 2
 - Orde 3
 - Basisorde
 - Te slopen
 - Niet tot AUP/Post AUP behorend
 - Rijksmonument
 - Gemeentelijk monument
- Ordes bruggen**
- Orde 1
 - Orde 2
 - Orde 3
 - Basisorde
 - Gemeentelijk monument
- Groenstructuur**
- Groen/blauwe hoofdstructuur
 - Openbaar groen
 - Privétuinen grenzend aan openbaar groen
- Verkeersstructuur**
- Stadslanen
 - Wijkontsluitingswegen
 - Buurtontsluitingswegen

Uitsnede waarderingskaarten AUP gebieden Zuid met legenda.

Orde 1: “een architectuureenheid met een voor de periode karakteristieke architectonische vormgeving en/of typologie, die bovendien een belangrijke bijdrage levert aan de compositie van de verkavelingseenheid en het veld”.

Orde 2: “een architectuureenheid met een voor de periode karakteristieke architectonische vormgeving en/of typologie, die bovendien een belangrijke bijdrage levert aan de compositie van de verkavelingseenheid en het veld”.

Orde 3: “een architectuureenheid met een voor de periode kenmerkende vormgeving en/of kenmerkende typologie en/of belangrijke bijdrage aan de compositie van de verkaveling en het veld”.

Basisorde: “een voor de periode kenmerkende architectuureenheid zonder architectonische of stedenbouwkundige meerwaarde, ofwel ontstaan door geringe ontwerp kwaliteit ofwel door latere, ingrijpende wijzigingen waardoor deze de architectonische meerwaarde en/of bijdrage aan de compositie van de verkaveling heeft verloren”.

De bebouwing op het VU-terrein is in een tijdspanne van ruwweg vijftig jaar tot stand gekomen en kent meerdere fasen van ontwikkeling. De eerste gebouwen op het terrein sloten oorspronkelijk in maat en schaal goed aan bij de woonbebouwing van Buitenveldert. De kamvormige structuur van de bètafaculteiten vormde een gesloten wand naar het zuiden, maar had door een beperkte hoogte en een neutrale vormtaal toch een ingetogen karakter. Door latere tweelaagse dakopbouw is het gebouw nadrukkelijker aanwezig en werkt het in combinatie met het hoofdgebouw sterker als een afsluitende structuur. De dakopbouwen van E.M. Fontein zijn daarentegen niet zonder architectonische waarde. Het gebouw van de bètafaculteiten is één van de vaste factoren geweest waarmee Chr. Nielsen rekening moest houden in zijn masterplan uit de jaren zestig en heeft als structuur een beeldbepalende werking.

De gebouwen van de Architectengroep '69 uit de jaren zeventig zijn brutalistischer te noemen, wat het meest opgaat voor het hoofdgebouw. In grootte, opzet en materiaalkeuze is dit ontwerp een belangrijk stedenbouwkundig en architectonisch statement. Het energiecentrum en het transitorium sluiten qua architectuur naadloos aan op het hoofdgebouw en tezamen vertegenwoordigen de gebouwen van de Architectengroep '69 de voornaamste fase in de ontwikkeling van de VU-campus. Aan deze gebouwen is in de systematiek van de waarderingskaarten AUP gebieden Zuid respectievelijk een orde 1 en een orde 2 waardering toegekend. De ruimtelijke opzet van de campus die Nielsen voor ogen had is nooit volledig tot uitvoering gekomen wat de inrichting van de openbare ruimte niet ten goede is gekomen.

De schoolwerktuinen en de sportvelden liggen in een zone die al sinds de vaststelling van het Algemeen Uitbreidingsplan in gebruik waren als sportterreinen.

Aanbevelingen ten aanzien van het Campusterrein

- De door Architectengroep '69 ontworpen structuur van het terrein is niet goed uit de verf gekomen, omdat de bebouwing langs de noordelijke rand niet tot stand is gekomen. De ruimte tussen de gebouwen die een besloten karakter had moeten krijgen, oogt als een restgebied. BMA adviseert in de verder planvorming helderheid in de inrichting van de openbare ruimte te brengen, die het karakter van een Universiteitscampus ondersteunt.

- Het VU hoofdgebouw en het transitorium bezitten een hoge cultuurhistorische waarde. Het complex voldoet aan alle criteria – stedenbouwkundig, architectuurhistorisch, typologisch, cultuurhistorisch - om in aanmerking te komen voor de status van gemeentelijk monument. De langs de oostzijde gelegen rechthoekige vijver tegen de kruising van de A.J. Ernstraat en de Buitenveldertselaan aan geeft het geheel extra allure. Het verdient aanbeveling in de regeling van het bestemmingsplan de hoogte, architectonische geleding en contouren van beide gebouwen goed te verankeren en ook de vijver conserverend te regelen.

- Hoewel het gebouw Wis- & Natuurkunde en de medische faculteit een belangrijke structurerende werking hebben, is hun architectonisch, cultuurhistorische waarde geringer. Van waarde is wel de groene zone ten zuiden van beide gebouwen met de tuinaanleg in de hoven als overgang naar de woonbebouwing van Buitenveldert. Het verdient aanbeveling te onderzoeken in hoeverre deze groenstructuur met de waterloop behouden kan blijven.

Aanbevelingen ten aanzien van het gebied ten noorden van de De Boelelaan

Vanuit cultuurhistorisch perspectief kent de zone ten noorden van de De Boelelaan met schoolwerktuinen, een braakliggende terrein op de plaats waar voorheen tennisvelden lagen, voetbalvelden en het talud van de Ring A10 een rationalistische opzet, die niet veel verschilt van die van andere sportterreinen. De zone bezit dan ook een geringe cultuurhistorische waarde, afgezien dan van de schoolwerktuinen die vanuit de opvattingen over natuur onderwijs vanuit onderwijskundig opzicht betekenis hebben. Maar de ligging van deze tuinen is niet aan deze locatie gebonden. Voor het ontwerp bestemmingsplan heeft BMA daarom ook geen aanbevelingen.

Colofon

Cultuurhistorische verkenning en advies Kenniskwartier

Datum:	19 juli 2012
Status:	definitief
Redactie:	J. van der Werf
Tekst:	C. van Onna / J. van der Werf

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2012
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.